

Examen HAVO

2015

tijdvak 2
dinsdag 16 juni
13.30 - 16.30 uur

maatschappijwetenschappen (pilot)

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 24 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 56 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.

Als er bijvoorbeeld twee redenen gevraagd worden en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Aanwijzing voor de kandidaat

Als in een vraag staat dat je een hoofd- of kernconcept moet gebruiken, dan gebruik je in het antwoord die elementen uit de omschrijving van het hoofd- of kernconcept die nodig zijn om de vraag juist te kunnen beantwoorden.

Opgave 1 De nieuwe werkwijze van jeugdgevangenissen

Bij deze opgave hoort tekst 1 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Veel jeugdgevangenissen leggen tegenwoordig de nadruk meer op het opvoeden van jongeren en minder op repressie.

Gebruik tekst 1.

Criminaliteit hangt samen met een aantal maatschappelijke vraagstukken. De nieuwe werkwijze van jeugdgevangenissen past bij de aanpak van criminaliteit als een vormingsvraagstuk en bij de aanpak van criminaliteit als een verhoudingsvraagstuk.

- 3p 1 Leg uit dat criminaliteit als een **vormingsvraagstuk** gezien kan worden op grond van tekst 1. Gebruik in je uitleg:
- een kernconcept bij het hoofdconcept vorming;
  - een voorbeeld uit tekst 1.
- 2p 2 Leg uit dat criminaliteit als een **verhoudingsvraagstuk** gezien kan worden op grond van tekst 1. Gebruik in je uitleg:
- het kernconcept gezag;
  - een voorbeeld uit tekst 1.
- 2p 3 Leg uit dat de nieuwe werkwijze gericht is op het herstellen van gezag. Gebruik in je uitleg:
- de definitie van het begrip sociale controle;
  - een voorbeeld uit tekst 1.

Repressie en opvoeden passen bij verschillende strategieën om criminaliteit te bestrijden. Repressie past bij de strategie van rechtshandhaving en opvoeden past bij de strategie van ondersteuning en hulpverlening.

Bij elke strategie passen een voorbeeld uit tekst 1, een bijbehorende functie van straffen en een school uit het strafrecht. In onderstaand schema zijn op twee plekken de antwoorden al ingevuld.

- 4p **4** Neem de letters uit onderstaand schema over en geef bij elke letter het juiste antwoord.

strategie om criminaliteit te bestrijden	rechtshandhaving	ondersteuning en hulpverlening
voorbeeld uit tekst 1 van deze strategie	a	verplicht naar school en verplicht therapie (regels 19-21)
bijbehorende functie van straffen	vergelding	b
school uit het strafrecht die het best past bij deze strategie en deze functie	c	d

- 2p **5** Leg op grond van tekst 1 uit welke vorm van sociale controle er gebruikt wordt bij de behandeling van jongeren in jeugdgevangenissen.

- 2p **6** Leg uit dat een jeugdgevangenis een sociale institutie is. Gebruik in je uitleg:
- het kernconcept sociale institutie;
  - een voorbeeld uit tekst 1.

“Zonder behandeling komen jongeren er criminelier uit dan ze erin komen”, zegt Van der Helm (zie regels 39-41 van tekst 1). Een nadeel van gevangenisstraf kan stigmatisering zijn.

- 2p **7** Leg uit hoe gevangenisstraf kan leiden tot recidive onder jongeren. Gebruik in je uitleg het kernconcept identiteit.

Stel dat je wilt onderzoeken welke factoren leiden tot minder recidive onder jongeren. Je trekt een steekproef onder ex-gedetineerde jongeren.

- 2p **8** Leg uit aan welke eis de steekproef minimaal moet voldoen om geldige conclusies te kunnen trekken. Gebruik in je uitleg een eis van sociaalwetenschappelijk onderzoek.

Opgave 2 De digitale stedeling

Bij deze opgave horen de teksten 2 en 3 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Gebruik van sociale media vormt een steeds belangrijker onderdeel van ons dagelijks leven. Sociale media zijn toepassingen via internet waarvan gebruikers zelf de inhoud bepalen. Er is weinig tot geen professionele redactie bij betrokken. Bij sociale media is er sprake van interactie tussen de gebruikers.

Martijn de Waal, onderzoeker Media Studies aan de Universiteit van Amsterdam, beschrijft mogelijke sociale en politieke gevolgen van gebruik van sociale media en internet in de stad (tekst 2). Een voorbeeld van het gebruik van sociale media voor burgers in hun buurt is het initiatief Verbeterdebuurt (tekst 3).

Gebruik de inleiding van deze opgave.

- 2p **9** Leg uit dat modernisering heeft bijgedragen aan het gebruik van sociale media. Gebruik in je uitleg:
- het kernconcept modernisering;
  - de inleiding van deze opgave.

Gebruik de regels 1 tot en met 68 van tekst 2.

- 2p **10** Leg op grond van tekst 2 uit dat de manier waarop groepsvorming tot stand komt, is veranderd door gebruik van sociale media en internet. Gebruik in je uitleg:
- het kernconcept individualisering;
  - een voorbeeld uit tekst 2.

- 3p **11** **a** Leg uit dat door gebruik van sociale media groepsvorming kan ontstaan. Gebruik in je uitleg het kernconcept groepsvorming.
- b** Leg vervolgens uit dat deze groepsvorming kan bijdragen aan politieke samenwerking tussen burgers. Gebruik in je uitleg:
- het kernconcept samenwerking;
  - een voorbeeld van samenwerking uit tekst 2.

De theorie van het pluralisme en de machtselitetheorie tonen elk een andere visie op de machtsverdeling in een samenleving.

- 2p **12** Leg op grond van tekst 2 uit bij welke theorie het gebruik van sociale media en internet voor politieke doeleinden het best past. Gebruik in je uitleg:
- een kenmerk van de gekozen theorie;
  - een voorbeeld uit tekst 2.

- 2p **13** Leg uit dat het gebruik van sociale media de bestaande verschillen in politieke participatie tussen groepen in de samenleving in stand kan houden. Gebruik in je uitleg:
- de definitie van het begrip sociaal kapitaal;
  - een voorbeeld van politieke participatie uit tekst 2.

- 2p **14** Leg uit dat verschillen in politieke participatie tussen groepen in de samenleving een negatieve invloed kunnen hebben op de representativiteit van politieke besluiten. Gebruik in je uitleg het kernconcept representativiteit.

Gebruik de regels 31 tot en met 51 van tekst 2.

De Waal zegt dat de media in de stad de vraag oproepen hoe de stad als gemeenschap functioneert (zie regels 31-33 van tekst 2). Vervolgens geeft hij een aantal mogelijkheden hoe sociale media in de toekomst gebruikt kunnen worden.

- 2p **15** Leg uit dat de vraag 'hoe de stad als gemeenschap moet functioneren' een ideologische vraag genoemd kan worden. Gebruik in je uitleg:
- het kernconcept ideologie;
  - een voorbeeld uit de regels 31-51 van tekst 2.

De Waal geeft aan wat de gevolgen kunnen zijn van een filter bubble (voor de betekenis van een filter bubble, zie noot 1 van tekst 2).

- 4p **16** Leg uit dat door een filter bubble de bindingen tussen groepen in de samenleving kunnen afnemen. Gebruik in je uitleg:
- het begrip selectiviteit;
  - het begrip referentiekader;
  - het kernconcept groepsvorming;
  - een voorbeeld van groepsvorming uit tekst 2.

Gebruik de regels 69 tot en met 93 van tekst 2.

- 2p **17** Leg uit dat door gebruik van Homeless SMS geprobeerd wordt de sociale uitsluiting van dak- en thuislozen te verminderen. Gebruik in je uitleg:
- een component van sociale uitsluiting;
  - een voorbeeld uit tekst 2.

- 2p **18** Leg uit dat het gebruik van Homeless SMS past bij de socialistische/sociaaldemocratische stroming. Gebruik in je uitleg:
- een uitgangspunt van deze stroming;
  - een voorbeeld uit tekst 2.

Op de website van Verbeterdebuurt kunnen burgers problemen in de openbare ruimte doorgeven aan de gemeente. Daarnaast kunnen zij de website gebruiken om zelf met nieuwe ideeën te komen voor de buurt en samen met buurtgenoten hiermee aan de slag te gaan, zoals een buurtmoestuin aanleggen.

- 1p 19 Bij welk liberaal uitgangspunt past het aandragen en uitvoeren van ideeën door burgers met Verbeterdebuurt?

Gebruik tekst 3.

In tekst 3 staat een idee van een buurtbewoner om een situatie op te lossen die hij als onveilig heeft ervaren. Onveiligheid is een maatschappelijk vraagstuk.

- 3p 20 Leg uit wanneer door gebruik van Verbeterdebuurt een door buurtbewoners ervaren veiligheidsprobleem op de politieke agenda kan komen. Gebruik in je uitleg:
- het kernconcept macht;
  - een voorbeeld uit tekst 3;
  - een kenmerk van een maatschappelijk vraagstuk.

Opgave 3 Arbeidsmarktpositie van niet-westerse migranten

Bij deze opgave hoort figuur 1 uit het bronnenboekje.

Inleiding

In 2014 verscheen van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) een rapport over de participatie van niet-westerse migranten op de arbeidsmarkt in Nederland.

Gebruik figuur 1.

Het SCP heeft onderzocht in hoeverre niet-westerse migranten (met verschillende posities op de arbeidsmarkt) sociale contacten onderhouden met autochtone Nederlanders en met leden van de herkomstgroep.

- 2p 21 Leg uit welke conclusie op grond van figuur 1 te trekken is over de sociale contacten die niet-westerse migranten met een laag beroepsniveau hebben met autochtone Nederlanders. Gebruik in je uitleg figuur 1.
- 3p 22 **a** Wat is in figuur 1 de samenhang tussen arbeidsmarktpositie en het hebben van sociale contacten met leden van de herkomstgroep? Gebruik in je antwoord de gegevens uit figuur 1 over de groepen niet-westerse migranten die **veel** contact hebben met leden van de herkomstgroep en **weinig** contact met autochtone Nederlanders.
- b** Leg uit dat in deze samenhang de kernconcepten sociale ongelijkheid en sociale cohesie te herkennen zijn. Gebruik in je uitleg:
- het kernconcept sociale ongelijkheid;
  - het kernconcept sociale cohesie.

Het SCP heeft ook onderzoek gedaan naar de mate waarin niet-westerse migranten zich identificeren als Nederlander en/of als lid van de herkomstgroep. Een factor die hierop van invloed is, is cultureel kapitaal.

- 2p **23** Leg uit hoe cultureel kapitaal van invloed kan zijn op de identiteit van migranten. Gebruik in je uitleg:
- een voorbeeld van cultureel kapitaal;
  - de definitie van het begrip sociale identiteit.

Ook de generatie waar de migrant toe behoort, is van invloed op de identiteit. Identiteit is een relatief begrip, dat wil zeggen tijd- of plaatsgebonden.

- 3p **24** Leg uit dat voor migranten identiteit een relatief begrip is. Gebruik in je uitleg:
- de definitie van het begrip enculturatie;
  - het kernconcept acculturatie.
- Ga in je antwoord uit van migranten van de eerste generatie.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.